

נשאבתי לתוכו

ידיעות אחרונות, המוסף לשבת - ספרות, 12.12.2003, עמ' 27

זהר שביט

גי'י. קיי. רולינג, הארי פוטר ומסדר עוף החול, מאנגלית: גילי ברהלל סמו, ידיעות אחרונות / ספרי חמד / ספרי עליית הגג, פרזה, 887 עמ'.

מסע הפירסום אדיר הממדים לספרי הארי פוטר, בצירוף הפולחן והמיסחור שמלווים את הסדרה, עוררו בי לא מעט נוגדנים. אבל מהרגע שהתחלתי לקרוא את 'הארי פוטר ומסדר עוף החול', החמישי בסדרה, נשביתי שוב בקסם, נשאבתי לתוך הקריאה ולא יכולתי להרפות ממנה. לא, לא מדובר בגיימיק. זוהי יצירה יחודית בתולדות הספרות, שהצליחה לא רק לכבוש את העולם אלא גם ליצור עולם. אין גם ספק שמדובר בגילוי מובהק של התרבות הגלובלית, ושהתופעה חוברת לתקדימים מכובדים כמו 'דון קיחוטה' ו'אליס בארץ הפלאות'.

בספר החמישי, שראה אמש אור בעברית, הצליחה רולינג לא רק לשמור על נוסחת הקסם, אלא גם לפתח אותה. האמת היא, שאפשר לקרוא את הספר הזה גם בלי להכיר את קודמיו, אבל חלק מההנאה נובע מהמיפגש עם הדמויות המופרות. הקוראים הוותיקים והמכורים ימצאו את הספר קודר ומאיים יותר מקודמיו, בהיותו נטוע במסורת של הרומאן הגותי. רמזים ראשונים לכך ניתנו כבר בספר הרביעי, ברצח בבית הקברות של סירדיק, אבל החמישי הוא עתיר בניסיונות רצח אפלים, וחלק גדול ממנו מתרחש באווירה קודרת, לעיתים מוטרפת, כמו זו השורה בכית המיסדר. כמו תמיד אצל רולינג, הקדרות נשברת בחלקה במנות גדושות של הומור ואירוניה עצמית ובהפניות והשתעשעויות בהיסטוריה של הספרות הבריטית (חידה: למה קוראים לחתול הג'ינג'י של הרמיוני קרוקשנסק?).

הארי פוטר של מיסדר עוף החול גדל לנו קצת, ועכשיו הוא כבר נער בגיל ההתבגרות, המאיים על ידי הרוע שאורב לו ומנסה לרצוח אותו. הוא חצוף יותר, תובעני מאוד ומוכשר מאוד, אבל קורם-כל הוא נער מתבגר הלומד לבחינות הבגרות וחווה אהבה ראשונה. זה חלק מסדר הקסם של הסדרה: רולינג יוצרת עולם קסמים המתנהל לפי חוקים משלו, אבל הוא גם חלק מהעולם הממשי, שגם בעלי הידע הכמוס אינם פטורים ממנו.

הארי פוטר מספק את חוויית הקריאה הבסיסית ביותר. יש בו יסודות של מתח, פליאה, תככים, הרפתקאות וסכנות גדולות וקטנות. הדימיון היוצר של רולינג הוא מעיין שופע של תחבולות, מעשי כשפים, לחשים ומאגיה. עם זאת ובמקביל, היא אינה מוותרת על העומק האינטלקטואלי והתרבותי. גם הספר הזה, כמו קודמיו, צומח מתוך מסורות ספרותיות, בריטיות ברובן, אבל כאלכימאית שאין דומה לה, רולינג מצליחה להתיך מהן יצירה חדשה לגמרי. העולם שנברא כאן מפנה את הקורא אל עולמות שנבראו לפניו בספרים אחרים, כמו 'אליס בארץ הפלאות' שכבר הזכרנו, 'מרי פופינס', 'ממלכת נארניה' או 'ההוביט', והוא מתחבר אליהם, ומחבר באמצעותם את קוראיו, אל הנצח הספרותי.

אין ספק שרולינג אינה סופרת 'תמימה'. ספריה מכוונים אל הקורא המבוגר המשכיל, שיודע לזהות (ואם אינו יודע, כבר נכתבו עבורו ספרי הורכה) את האיזכורים והרמזיות לעולמות מיתולוגיים שונים ולספרויות אחרות. במקביל הוא מכוון לקורא הצעיר. זה הגלובלי, הנכבש בקיסמו של העולם המיוחד הזה ועוקב בנשימה עצורה אחרי התפתחות העלילה וההרפתקאות. לא, הארי פוטר אינו אופנה חולפת אלא יצירת מופת. וזאת בזכות מגע הקסם של אמנית רבת השראה, ומותר אפילו לומר: בעלת ניצוץ של גאונות. עם כל הזהירות, היא ראויה בעיני לפרס נובל לספרות. 'הארי פוטר ומסדר עוף החול' ישמש בוודאי מתנה פופולארית לתג התנוכה המתקרב, והוא מצדיק כמה ימי הצטננות טובים במיטה, או כל תירוץ אחר, כדי להתחיל בקריאתו, להישאב לתוכו ולהיטחף כמוני בחוויית קריאה ראשונית, משפרת, שכולעת הכל ומבטיחה שעות רבות של הנאה צרופה. ■

הנאה צרופה